

98939234-7	09/2026	מקור ראשון - שבת	עמוד 16	1/2	17.2x28.84
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

תולדות הציונות הנוצרית :

הכומר ג'ון הייגי מעניק לסגן נשיא ארה"ב לשעבר מייק פנס (נוצרי אוונגליסט אף הוא) את אות "מגן ישראל", 2023 צילום: אי.א.פ.י

תולדות הציונות הנוצרית

כבר לפני כמאתיים שנה הכריזו מנהיגים אוונגליסטים כי שיבת עם ישראל לארצו היא חלק מתוכנית אלוהית. ועדיין, הזיקה המתהדקת בין הזרם הנוצרי הגדול לימין הישראלי מעוררת גם התנגדויות

במשך קרוב לאלפיים שנה, מהמאה השנייה לספירה ועד אמצע המאה ה-20, שלטה בכנסייה הנוצרית "דוקטרינת ההחלפה". תפיסה זו גרסה כי לאחר שדחה את משיחתו של ישו, עם ישראל איבד את מעמדו הנבחר והוחלף בידי קהילת המאמינים הנוצרית, "ישראל שברוח". תיאולוגיה זו שימשה קרקע פורה לאנשי טישמיות ולרדיפות דתיות ממושכות. בוועידת הוורטיקן השנייה, ב-1965, פירסמה הכנסייה הקתולית את הצהרת "נוסטרה אטאטה", שהכירה בבחירתם הנצחית של היהודים, ואולם שינוי זה נבע במידה רבה מתוך חשבון הנפש שנכפה על אירופה בעקבות השואה, ולא ביטא תמורה תיאולוגית אמיתית.

שורשיה של הציונות האונגליסטית, לעומת זאת, צמחו ממקור תיאולוגי מוקדם בהרבה, אשר ביטל את "דוקטרינת ההחלפה" עוד במאה ה-19. "דוקטרינת החלוקה" נוסדה בדבלין בשנות השלושים של המאה ה-19 על ידי הכומר ג'ון גלסון דארבי, ממייסדי תנועת "אחוות פלימות". דארבי חילק את ההיסטוריה לתקופות וטען כי לאל שתי תוכניות נפרדות ומקבילות: תוכנית "שמיימית" עבור הכנסייה, ותוכנית "ארצית" נצחית עבור עם ישראל הפיזי. על פי תפיסה זו, הבטחות התנ"ך לארץ המובטחת שייכות לצאצאי אברהם, יצחק ויעקב, ושיבתם לציון היא תנאי מוקדם והכרחי להתגשמות הנבואות האסכטולוגיות ולביאתו השנייה של המשיח הנוצרי. מכאן מגיע החיבור של האונגליזם עם הציונות, עד לתנועת המונים של "ציונות נוצרית". האונגליסטים מאמינים בברית הישנה והחדשה, והפסוק המרכזי שהם חוזרים ומצטטים בנוגע לישראל הוא מברכת אלוהים לאברהם: "וְאֶבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶךָ אָאֵר, וְנִבְרַכְךָ כָּךְ כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָדָמָה". האונגליסטים מתייחסים אל הדברים כפשוטם: המברך את עם ישראל יבורך, ולהפך.

במהלך המאה ה-19 התפשטה האונגליות ברחבי ארצות הברית והפכה לזרם דומיננטי. מסעות ההטפה של דארבי באמריקה, לצד פעילותם של מטיפי תחייה המוניים אחרים, החרידו את תורת החלוקה לעומק התנועה האונגליסטית. תפוצתה התרחבה בעזרת מוסדות אקדמיים (כגון מכון התנ"ך מודי <<

98939238-1	09/2026	מקור ראשון - שבת	עמוד 18	2/2	11.07x28.81
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

תולדות הציונות הנוצרית :

« בשיקגו, ואוניברסיטת ביולה בלוס אנג'לס) ובעיקר באמצעות "תנ"ך סקר פילד" שראה אור ב־1909. פירושו של סקופילד הפכו את התמיכה בשיבת ציון לעיקרון אמוני מרכזי עבור מיליוני מאמינים.

האוונגליסטים סייעו לציונות עוד לפני קום המדינה: הכומר הבריטי ויליאם הכלר סייע להרצל לפתוח דלתות דיפלומטיות באירופה, ומניעים דתיים ציוניים השפיעו במידה רבה על יוזמי הצהרת בלפור ועל נשיא ארה"ב הארי טרומן בהכרתו המהירה בישראל ב־1948. מלחמת ששת הימים ב־1967, שבה שוחררו ירושלים והאתרים המקראיים, נתפסה בקרב האוונגליסטים כאישור נבואי דרמטי והאיצה את התגייסותם.

החל משנות השמונים הפך המחנה האוונגליסטי לכוח מרכזי בפוליטיקה האמריקנית, בין השאר באמצעות תנועת "הרוב המוסרי" של ג'רי פאלוול, שתומכה רבות לבחירת רייגן לנשיאות, ובהמשך דרך ארגונים כמו "נוצרים מאוחדים למען ישראל" בראשות ג'ון הייגי. תמיכה זו התבטאה בהשפעה מדינית ישירה על המפלגה הרפובליקנית, בסיוע למימון ההתיישבות ביהודה ושרון, ובדחיפה להחלטות אסטרטגיות כמו העברת שגרירות ארה"ב לירושלים. לצד הזירה הגיאופוליטית החשובה, התמיכה האוונגליסטית מתקיימת במישור רים נוספים כגון סיוע לעלייה ורווחה, תירות וכלכלה, הסברה וחינוך.

חסידי אומות העולם

הברית היהודי-נוצרית הפכה לאחר העוגנים המשמעותיים ביותר של מדינת ישראל במקומות רבים בעולם – בעיקר בארה"ב אך גם בחלקים מדרום אמריקה ודרום מזרח אסיה, אזורים שבהם האוונגליסטים נמצאים בפרחה דמוגרפית משמעותית. ההערכות המקובלות הן שמספר האוונגליסטים בעולם מונה כ־700 מיליון בני אדם, מתוכם כ־80 עד 100 מיליון בארה"ב. במדינות אחרות, בעיקר בדרום אמריקה, קצב הגידול של האוונגליזם מהיר פי שלושה ויותר מקצב גידול האוכלוסייה בעולם. עם זאת, ארה"ב היא עדיין המוקד המשפיע ביותר על קבלת ההחלטות בנוגע לפוליטיקה העולמית.

מציאות זו מציבה אתגר כפול בפני מדינת ישראל ואזהדה: ראשית, מספר המצהירים על עצמם כדתיים בארה"ב הולך ויורד. למעשה, למעט קבוצת הגב' רים הצעירים – שבה נראה כי מרכיב הדת דווקא עולה בשנים האחרונות – רוב האוכלוסייה האמריקנית הולכת ונעשית חילונית יותר, ובקצב מהיר. שנית, בתוך האוונגליסטים עצמם ניכרים סימני שינוי מדאיגים, בעיקר בקרב הדור הצעיר. כך למשל, מחקר שפורסם ב־2024 מצא שרק שליש מהאוונגליסטים הצעירים מצדדים בישראל, זאת לעומת כ־70 אחוזים שהצהירו על תמיכתם בישראל שש שנים בלבד קודם לכן.

בעוד במחנה השמאל נמתחת לעיתים ביקורת על תמיכתם של האוונגליסטים בעמדות ניציות בהקשר הישראלי, בימין מתקבלת תמיכתם של האוונגליסטים בברכה ובאהדה. עם זאת, בנוגע למישור הדתי-אולוגי שוררת בימין הדתי בישראל מחלוקת סביב היחס הראוי לציונות הנוצרית. החשש נובע משני כיוונים עיקריים – מיסיון, וחזון אחרית הימים הנוצרי. נציג מובהק של המחנה המתנגד לקשרים כלשהם עם האוונגליסטים הוא הרב שלמה אבינר מבית-אל, שכתב בעבר: "נוצרים ידידי ישראל, ידידי יש"ע, ידידי כל דבר ישראלי – חיי בוק רוב הבולע את טרפו. המטרה הסמויה ואף הגלויה בפרסומיהם היא חיסול עם ישראל עם הדרמה כללית, כלומר שמד, מה שמסוכן עוד יותר משפך דמים. גדול המחטאון מן ההורגו".

לצד זאת, ישנם רבנים בימין הדתי התומכים – חלקם באופן נחרץ וחלקם במשתמע – בציונות הנוצרית האוונגליסטית. הרב אליעזר מלמד, רב היישוב הר-ברכה ומחבר סדרת "פניני הלכה", עבר שינוי ביחסו לאוונגליסטים, וכך כתב עליהם בטורו בעיתון בשבע: "כאשר מדובר בנוצרים שמאמינים שבחר ה' בישראל, ושכל הנבואות הטובות צריכות להתגשם בישראל, ואינם פועלים להעביר אותנו על דתנו ח"ו אלא לחזקנו, הרי שכל הדברים החמורים שנאמרו על הנוצרים לא חלים עליהם, ולהפך – תיקון גדול הם מתקנים, והינם מחסידי אומות העולם, וה' ישלם שכרם".

דיוויד ברוג, יהודי שחיבר ספר על התנועה האוונגליסטית בשם "תומכים בישראל", מתייחס בספרו לטענות בעניין המיסיון וכותב כי "אף לא אחד מקרב המנהיגים היהודים שרואיינו לצורך כתיבת ספר זה יכול להיזכר בזמן שבו אחד מהידידים הנוצרים שלו ניסה לגרום לו להמיר את דתו". ברוג עצמו מוסיף ואומר כי אחרי שנים של השתתפות בכינוסים ובוועידות אוונגליות כיהודי בגלוי, טרם חווה ניסיון להשפיע על אמונתו. כנגד הטענה שכל פעולותיהם החיוביות של אוונגליסטים כלפי ישראל והעם היהודי נובעות ממטרותם להחיש את הביאה השנייה של ישו, טוענים תומכי האוונגליסטים כי על פי התיאולוגיה שבה מאמינה כיום הציונות הנוצרית, האדם נעדר כל יכולת לשנות את לוח הזמנים של האל. ברוג מצטט בספרו את הכומר הבכיר ג'ון הייגי: "לאלוהים לוח זמנים מדויק, והוא יעשה מה שהוא רוצה כאשר ירצה לעשות זאת".